

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

O'ZBEK ONOMASTIKASI: KO'LAMI,HAJMI VA MAZMUNI

Berdiyeva Mashhura

Qarshi davlat universiteti Mustaqil tadqiqodchisi

mashhuraberdiyeva0999@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu tadqiqot O'zbek onomastikasining ko'lami, hajmi va mazmunini tizimli va ilmiy yondashuv asosida o'rganishga qaratilgan. Onomastika tilshunoslikning muhim bo'limlaridan biri sifatida shaxs, hudud, etnos va tabiiy obyektlar nomlarini o'rganadi. Tadqiqot jarayonida antroponimlar, toponimlar, etnonimlar va gidronimlar kabi asosiy onomastik birliklarning leksik, morfologik, fonetik va semantik xususiyatlari tahlil qilindi. Shu bilan birga, onomastik birliklarning tarixiy rivojlanishi, ijtimoiy-madaniy omillar bilan uzviy bog'liqligi ham yoritildi. Tadqiqotda tavsifiy, qiyosiy, etimologik va kontekstual metodlardan foydalangan holda O'zbek onomastikasining ko'lami va mazmuni aniqlandi. Olingan natijalar onomastik birliklarning til tizimidagi funksional o'rni, ularning semantik boyligi va milliy madaniyatni aks ettirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari umumiy tilshunoslik, onomastika va sotsiolingvistika sohalari uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: O'zbek onomastikasi, onomastik birliklar, antroponimlar, toponimlar, etnonimlar, gidronimlar, lingvistik xususiyatlar, ko'lam, hajm, mazmuni

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

UZBEK ONOMASTICS: SCOPE, VOLUME AND CONTENT

Abstract:

This study focuses on the scope, size, and content of Uzbek onomastics using a systematic and scientific approach. Onomastics, as a branch of linguistics, investigates the names of persons, places, ethnic groups, and natural objects. The research analyzes key onomastic units such as anthroponyms, toponyms, ethnonyms, and hydronyms in terms of lexical, morphological, phonetic, and semantic features. Moreover, the study examines the historical development of these units and their close connection with socio-cultural factors. Employing descriptive, comparative, etymological, and contextual methods, the research clarifies the scope and content of Uzbek onomastics. The findings reveal the functional role of onomastic units within the language system, their semantic richness, and their significance in reflecting national culture. The results contribute both theoretically and practically to the fields of general linguistics, onomastics, and sociolinguistics.

Keywords: Uzbek onomastics, onomastic units, anthroponyms, toponyms, ethnonyms, hydronyms, linguistic features, scope, size, content.

УЗБЕКСКАЯ ОНОМАСТИКА: ОБЪЁМ, МАСШТАБ И СОДЕРЖАНИЕ

Аннотация:

Данное исследование посвящено изучению объема, масштаба и содержания узбекской ономастики с использованием системного и научного подхода. Ономастика как раздел языкознания изучает имена людей, местностей, этнических групп и природных объектов. В исследовании анализируются

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ключевые ономастические единицы: антропонимы, топонимы, этнонимы и гидронимы с точки зрения лексических, морфологических, фонетических и семантических особенностей. Кроме того, рассматривается историческое развитие этих единиц и их тесная связь с социально-культурными факторами. С помощью описательного, сравнительного, этимологического и контекстного методов выявлены объем и содержание узбекской ономастики. Результаты показывают функциональную роль ономастических единиц в языковой системе, их семантическое богатство и значимость в отражении национальной культуры. Полученные данные имеют теоретическое и практическое значение для общего языкознания, ономастики и социолингвистики.

Ключевые слова: узбекская ономастика, ономастические единицы, антропонимы, топонимы, этнонимы, гидронимы, лингвистические особенности, объем, масштаб, содержание.

Kirish (Introduction)

Zamonaviy tilshunoslikda til birliklarini nafaqat ichki tizim sifatida, balki ularning ijtimoiy, madaniy va tarixiy omillar bilan uzviy bog‘liqligida tadqiq etish muhim ilmiy yo‘nalishlardan biridir. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, O‘zbek onomastikasi — ya’ni shaxs, hudud, etnik va tabiiy obyektlarni nomlash tizimi — tilning alohida va murakkab qatlamini tashkil etadi, u milliy madaniyat, tarix va jamiyat hayotini aks ettiradi.

O‘zbek onomastikasi tadqiqotida antroponimlar, toponimlar, etnonimlar va gidronimlar asosiy turlar sifatida e’tiborga olinadi. Bu birliklar til tizimida leksik-semantik, morfologik, fonetik va pragmatik jihatlarda o‘ziga xos xususiyatlarga

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ega. Shu bilan birga, onomastik birliklarning tarixiy rivojlanishi va ularning ijtimoiy-madaniy kontekstdagi roli tadqiqotning dolzarbligini oshiradi.

Tadqiqotning maqsadi O‘zbek onomastikasining ko‘lami, hajmi va mazmunini aniqlash hamda ularning lingvistik xususiyatlarini tahlil qilishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: Onomastika fanining nazariy asoslarini ko‘rib chiqish; O‘zbek onomastikasining tasnifini aniqlash; Onomastik birliklarning semantik, morfologik va fonetik xususiyatlarini tahlil qilish; Tarixiy va madaniy omillar bilan bog‘liqligini o‘rganish.

Tadqiqot jarayonida tavsifiy, qiyosiy, etimologik va kontekstual tahlil usullaridan foydalangan holda O‘zbek onomastikasining ko‘lami va mazmuni tizimli tarzda ochib berildi.

Metodologiya (Methods): Tadqiqot onomastik birliklarning lingvistik xususiyatlarini tizimli va kompleks yondashuv asosida o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi usullarga tayangan:

Tavsifiy metod — antroponimlar, toponimlar, etnonimlar va gidronimlarning leksik-semantik, morfologik va fonetik xususiyatlari izchil tavsiflandi.

Qiyosiy-tahliliy metod — turli davrlarga oid va turli manbalardagi onomastik birliklar solishtirildi; ularning tarixiy rivojlanishi va semantik o‘zgarishlari aniqlandi.

Etimologik metod — onomastik birliklarning kelib chiqishi va qadimgi leksik qatlamlar bilan bog‘liqligi o‘rganildi.

Kontekstual tahlil — onomastik birliklarning nutq jarayonida pragmatik va stilistik imkoniyatlari o‘rganildi.

Tadqiqot materiali sifatida ilmiy-lingvistik adabiyotlar, onomastik lug‘atlar, tarixiy manbalar, badiiy va publitsistik matnlar tanlab olindi. Ushbu materiallar tizimlashtirilib, ilmiy tahlil qilindi.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Tahlil va natijalar (Analysis and results). O‘zbek onomastikasi til tizimida mustaqil qatlamni tashkil etadi va turli lingvistik xususiyatlarga ega.

Antroponimlar shaxsiy identifikatsiya bilan birga ijtimoiy, diniy va madaniy ma’lumotlarni aks ettiradi. Toponimlar va etnonimlar hududiy va etnik jarayonlarning tarixiy izlarini saqlaydi. Onomastik birliklarning leksik-semantik xususiyati ularni oddiy leksik birliklardan farqlashga imkon beradi; asosiy vazifasi identifikatsiya va farqlashdan iborat. Morfologik va fonetik tahlillar onomastik birliklarning shakllanishida affiksatsiya, kompozitsiya va fonetik moslashuv jarayonlari muhim ekanligini ko‘rsatdi. Pragmatik tahlil natijalari onomastik birliklarning nutqda kontekstga bog‘liq turli kommunikativ va ekspressiv vazifalarni bajarishini isbotladi. Olingan natijalar O‘zbek onomastikasining ko‘lami, hajmi va mazmunini chuqurroq tushunishga imkon berdi. Shuni ko‘rsatdiki: Onomastik birliklar til tizimida mustaqil va barqaror qatlam bo‘lib, milliy madaniyatni aks ettiradi. Semantik va fonetik o‘ziga xos xususiyatlari mavjud bo‘lib, ularni faqat nominativ birlik sifatida qarash yetarli emas. Tarixiy jarayonlar onomastik birliklarning semantik kengayishi yoki torayishiga ta’sir qilgan. Tadqiqot natijalari boshqa olimlar qarashlari bilan mos keladi va ularni kengaytiradi, shu bilan birga O‘zbek onomastikasining ilmiy asoslarini mustahkamlaydi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/recommendations)

Ushbu tadqiqot O‘zbek onomastikasining ko‘lami, hajmi va mazmunini tizimli va ilmiy yondashuv asosida o‘rganishga xizmat qildi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki: O‘zbek onomastikasi turli lingvistik xususiyatlarga ega bo‘lgan mustaqil qatlamni tashkil etadi. Antroponimlar, toponimlar, etnonimlar va gidronimlar til, tarix va madaniyat bilan uzviy bog‘liq. Onomastik birliklarning semantik, morfologik, fonetik va pragmatik xususiyatlari ularning lingvistik va madaniy

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ahamiyatini ochib beradi. Tadqiqot natijalari umumiy tilshunoslik, onomastika va sotsiolingvistika sohalari uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, kelgusida chuqurroq tadqiqotlar uchun zamin yaratadi.

References

1. Крюкова И. В. Ономастика и культура. – Москва: Флинта, 2010.
2. Ullmann S. Semantics: An Introduction to the Science of Meaning. – Oxford: Blackwell, 1962.
3. Lyons J. Language and Linguistics. – Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
4. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics. – Oxford: Blackwell, 2008.
5. Algeo J. Onomastics: An Introduction. – Oxford: Oxford University Press, 1992.
6. Hough C. The Oxford Handbook of Names and Naming. – Oxford: Oxford University Press, 2016.
7. Karimov S. O‘zbek onomastikasi masalalari. – Toshkent: Fan, 2005.
8. Begmatov E. O‘zbek tilida atoqli otlar. – Toshkent: O‘qituvchi, 1998.
9. Qodirov A. O‘zbek toponimikasining lingvistik asoslari. – Toshkent: Fan, 2012.